

УДК 343

DOI 10.33244/2521-1196.16.2021.85-94

В. В. Топчій,

*д-р юрид. наук, професор,
заслужений юрист України,
Університет ДФС України
e-mail: tv1959@ukr.net*

ORCID ID 0000-0002-1726-9028

ЗЛОЧИННІСТЬ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

У статті вказано, що поряд із традиційними юрисдикційними підставами в основі юрисдикції кожної держави, яка підписала Лондонську угоду про ухвалення Статуту Міжнародного воєнного трибуналу, покладено принцип «юрисдикції переможців», що, не зменшує його юридичної й політичної значимості. У наш час концепція міжнародної кримінальної юрисдикції в доктрині міжнародного кримінального права розвивається під впливом багатьох чинників. Вагому роль у цьому процесі відіграла Комісія міжнародного права ООН. На початку сучасного століття питання змісту юрисдикції, її види, розмежування судової і виконавчої юрисдикції держав та інші стали об'єктом уваги членів Комісії в роботі над проектами конвенцій щодо юрисдикційних імунітетів держав та їх власності, про імунітети посадових осіб держави від іноземної кримінальної юрисдикції та інших конвенцій. Зазначається, що, базуючись на позиції національного суверенітету і верховенства держави у межах своєї території на звичаєвих правових нормах під впливом розширення і поглиблення міжнародного співробітництва кримінально-правові принципи поступово трансформувалися з часом, набуваючи сучасної форми в міжнародних договорах.

Зазначено, що першим Міжнародним нормативно-правовим актом у військовій сфері виступила прийнята перша Женевська конвенція «Про поліпшення долі поранених та хворих у діючих арміях», яка була підписана у 1864 році представниками 16 європейських країн. Саме вона дала поштовх для розвитку всього міжнародного гуманітарного права та регламентації правил ведення бойових дій і відповідно до закріплення понять «закони війни» та «воєнні злочини». Звернуто увагу на те, що Друга світова війна внесла свої корективи і в систему міжнародного права, стало зрозуміло, що потрібно не тільки встановити перелік заборонених дій, які підпадають під поняття «воєнний злочин» та «злочини проти миру», але і закріпити механізми притягнення винних до міжнародно-кримінальної відповідальності.

Досліджено, що у традиційній війні конвенційні і нерегулярні операції мають тенденцію проводитися одна за одною, операції нерегулярних сил, як правило, вторинні, порівняно з військовими кампаніями, з використанням конвенціональних військових сил. «Гібридна» агресія включає застосування конвенціональних і нерегулярних засобів одночасно, за єдиним задумом. Також вказується, що розвиток інформаційних технологій дає змогу державним і недержавним суб'єктам спрямовувати свої дії проти політичних керівників і суспільства через глобалізовані мережеві ЗМІ та інтернет. Це розширює концепцію війни і включає в неї культурні, соціальні, правові, психологічні та інші аспекти. Сучасні

технології передавання та оброблення інформації значною мірою розширили можливості і масштаби маскування реальних бойових дій, надаючи можливість повною мірою використовувати мультимедійну пропаганду і дезінформацію. Концепції стратегічних комунікацій і рефлексивного управління стали ключовими елементами використання таких технологій під час гібридної війни.

Констатовано, що військові кримінальні правопорушення є складною системою протиправних дій. Забезпечення стану воєнної безпеки є стратегічним напрямом Української держави. Актуальним питанням, яке безпосередньо стосується протидії військовим кримінальним правопорушенням, є відсутність системи військової юстиції, зруйнованої рішеннями щодо реформування військової прокуратури та військових судів, а також відсутність конкретних кроків щодо створення військової поліції. Нагальним також є питання внесення змін до кримінального законодавства.

Ключові слова: *військова злочинність, кримінальні правопорушення, гібридна війна, запобігання, військова юстиція, поліція.*

Мета статті полягає у визначенні окремих проблемних аспектів організаційно-правової реалізації заходів запобігання та компетентного відправлення правосуддя у зв'язку з порушеннями міжнародного публічного порядку на основі концепції кримінально-правової юрисдикції в міжнародному праві.

Постановка проблеми. Військові фахівці використовують різні види періодизації воєнних конфліктів, зокрема розрізняють стратегічну та історичну періодизації. Стратегічна періодизація встановлюється під час планування війни і реалізується в ході її розвитку. Це передбачає розчленування війни на кілька послідовних частин (кампаній), у кожній з яких вирішуються певні завдання тим чи іншим складом збройних сил. Водночас військові історики використовують періодизацію, що ділить війну за фактичним ходом залежно від досягнутих результатів. Історична періодизація визначається за черговістю дій, кожна з яких має своє найменування за характерним змістом [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зауважити, що кримінологічні дослідження злочинності у військовій сфері висвітлювали у свої працях П. П. Богуцький, І. В. Вернидубов, О. М. Джу́жа, С. І. Дячук, М. Г. Колодяжний, Є. Б. Пузиревський, Г. П. Середа, М. С. Туркот, С. А. Шалгунова та інші. Разом з тим соціально-правова ситуація у нашій державі та світі в цілому видозмінюються. Також показники окремих категорій злочинності, в тому числі й злочинності у військовій сфері, постійно оновлюються та потребують приділення уваги і проведення додаткових наукових обґрунтувань.

Виклад основного матеріалу. Першим Міжнародним нормативно-правовим актом у цій сфері виступила прийнята перша Женевська конвенція «Про поліпшення долі поранених та хворих у діючих арміях», яка була підписана у 1864 році представниками 16 європейських країн. Саме вона дала поштовх для розвитку всього міжнародного гуманітарного права та регламентації правил ведення бойових дій і відповідно до закріплення понять «закони війни» та «воєнні злочини». Друга світова війна внесла свої корективи і в систему міжнародного права, стало зрозуміло, що потрібно не тільки встановити перелік заборонених дій (які підпадають під поняття «воєнний злочин» та «злочини проти миру»), але і закріпити механізми притягнення винних до міжнародно-кримінальної відповідальності [2, с. 2]. Саме поняття «воєнний злочин» з'явилося лише в 1945 році у ст. 6 Статуту Міжнародного військового трибуналу в Нюрнберзі, де

зазначалося, що такими слід вважати порушення законів і звичаїв війни, що включають вбивства, жорстоке поводження або депортацію цивільного населення на окупованих територіях, вбивство або жорстоке поводження з військовополоненими, вбивство заручників, розкрадання державної або приватної власності, безглузде руйнування населених пунктів, що не зумовлене військовою необхідністю [3, с. 2].

На межі XVIII–XIX ст. завдання протидії злочинності набувають міжнародних ознак – саме у цей час з'являються перші міжнародні договори про екстрадицію, а з XIX ст. такі договори стали використовуватися з метою уніфікації кримінального законодавства. Саме у цей час утверджується ідея територіального верховенства та стає можливим виникнення внутрішньодержавної (національної) кримінальної юрисдикції, а згодом таке співробітництво стало широким і динамічним. Між двома світовими війнами XX ст., після Версальського договору, який передбачав здійснення юрисдикції особливого міжнародного суду над колишнім німецьким кайзером, та діяльності Ліги Націй, яка неодноразово обговорювала питання про створення спеціального суду, компетентного відправляти правосуддя у зв'язку з порушеннями міжнародного публічного порядку, почала формуватися концепція кримінально-правової юрисдикції в міжнародному праві. Вона отримала свій розвиток під час діяльності Нюрнберзького та Токійського трибуналів як остаточно сформованих юрисдикційних органів саме міжнародної кримінальної юстиції. Слід визнати, що поряд із традиційними юрисдикційними підставами в основі юрисдикції кожної держави, що підписала Лондонську угоду про ухвалення Статуту Міжнародного воєнного трибуналу, покладено принцип «юрисдикції переможців», що не зменшує його юридичної й політичної значимості. У наш час концепція міжнародної кримінальної юрисдикції в доктрині міжнародного кримінального права розвивається під впливом багатьох чинників. Велику роль у цьому процесі відіграла Комісія міжнародного права ООН. На початку XXI ст. питання змісту юрисдикції, її види, розмежування судової і виконавчої юрисдикції держав та інші стали об'єктом уваги членів Комісії в роботі над проектами конвенцій щодо юрисдикційних імунітетів держав та їх власності, про імунітети посадових осіб держави від іноземної кримінальної юрисдикції та інших конвенцій. Базуючись на позиції національного суверенітету і верховенства держави у межах своєї території, на звичаєвих правових нормах, під впливом розширення і поглиблення міжнародного співробітництва, кримінально-правові принципи поступово трансформувалися з часом, набуваючи сучасної форми в міжнародних договорах. Питання юрисдикції постали як необхідні під час ухвалення як універсальних, так і регіональних конвенцій у сфері транснаціонального кримінального права, передусім Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. [7], а також інших, що спрямовані проти конкретних транснаціональних злочинів: Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 р. [4], Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. [5], Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р. [16], Конвенція про кіберзлочинність, ухвалена Радою Європи 23 листопада 2001 р. [11], Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. [6], Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації від 23 вересня 1971 р. [9], Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму від 13 квітня 2005 р. [13], Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 16 грудня 1997 р. [14], Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників від 17 грудня 1979 р. [15],

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [12], Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень від 20 грудня 2006 р. [17], Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства, від 10 березня 1988 р. [8], Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 16 грудня 1970 р. та протокол до неї [10]. Кримінальна юрисдикція у цих актах розглядається за трьома основними критеріями, які з різних боків характеризують одне й те ж саме явище – кримінально-правову юрисдикцію: місце вчинення злочину, громадянство злочинця, вид злочину (транснаціональний).

Розуміння правової природи феномена юрисдикції у цілому, а також формування єдиної концепції кримінально-правової юрисдикції держав у міжнародному праві є необхідним фактором вирішення багатьох серйозних практичних завдань, що постали перед державами й світовою спільнотою у зв'язку з безпрецедентним поширенням транснаціональної злочинності й протидії їй. Застосування різноманітних національних кримінально-правових юрисдикцій вимагає врегулювання конфліктів і підвищення ефективності міжнародного співробітництва держав із надання правової допомоги в кримінальних справах, зокрема, екстрадиції осіб для кримінального переслідування чи виконання вироку, що набув юридичної сили. Згідно з нормами конвенцій, що застосовуються у зв'язку із вчиненням транснаціональних злочинів, допускається застосування державами будь-якої кримінальної юрисдикції, встановленої відповідно до свого внутрішнього законодавства.

У традиційній війні конвенційні і нерегулярні операції мають тенденцію проводитися одна за одною, операції нерегулярних сил, як правило, вторинні порівняно з військовими кампаніями з використанням конвенціональних військових сил. «Гібридна» агресія включає застосування конвенціональних і нерегулярних засобів одночасно, за єдиним задумом. «Гібридна» агресія за своєю природою асиметрична. Асиметрія природним чином включає використання військових і невійськових інструментів у «сірій зоні» між війною і миром. Розвиток інформаційних технологій дає змогу державним і недержавним суб'єктам спрямовувати свої дії проти політичних керівників і суспільства через глобалізовані мережеві ЗМІ та інтернет. Це розширює концепцію війни і включає в неї культурні, соціальні, правові, психологічні та інші аспекти. Сучасні технології передавання та оброблення інформації значною мірою розширили можливості і масштаби маскування реальних бойових дій, надаючи можливість повною мірою використовувати мультимедійну пропаганду і дезінформацію. Концепції стратегічних комунікацій і рефлексивного управління стали ключовими елементами використання таких технологій під час «гібридної» агресії [7].

Політика держави у сфері протидії злочинності, як і будь-яка інша політика, повинна розроблятися і реалізовуватися на основі об'єктивної інформації стосовно процесів та явищ, які перебувають у сфері її інтересів. Створення такої основи для ефективного здійснення відповідних дій фактично є одним з основних напрямів державного програмування протидії злочинності. Проте постійні зміни в законодавстві та реформування правоохоронних органів, що мають як позитивні, так і негативні наслідки, суттєво ускладнюють вказані процедури.

Разом з тим лише останнім часом затверджені такі стратегії, програми, концепції з протидії окремим видам злочинів: Національна стратегія у сфері прав людини на період до 2020 року, Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення

терористичних актів та мінімізації їх наслідків, Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 р., Антикорупційна стратегія, Стратегія кібербезпеки України тощо. Відповідні напрями є актуальними, враховують наявність системних проблем у зазначених сферах та необхідність створення дієвого механізму протидії відповідним злочинам, а також виконання Україною міжнародних зобов'язань [18].

Ця тема набула особливої актуальності з огляду на те, що впродовж 2014–2015 років військовослужбовці Збройних сил України вперше за часів незалежності України зіткнулися з ворожим посяганням на її територіальну цілісність. Проблема посилюється веденням проти української держави так званої «гібридної війни», яка характеризується як агресивними військовими діями під прикриттям незаконних збройних формувань, так і одночасним використанням широкого спектра політичних, економічних, а також інформаційно-пропагандистських заходів. Вочевидь, протидія цьому потребує додаткових знань і специфічних навичок, яких українські військовослужбовці до початку АТО не мали.

Разом з тим упродовж останніх років спостерігається практика інкримінування учасникам бойових дій недбалого ставлення до військової служби (стаття 425 Кримінального кодексу України). Однак наразі відсутнє єдине для органів досудового розслідування, адвокатів та суддів розуміння особливостей складу цього злочину. Це обумовлює необхідність обговорення проблематики правниками, які безпосередньо зіткнулися з подібними справами. Водночас знову постає питання щодо відродження військової юстиції задля оцінки правових аспектів військової діяльності та забезпечення належного рівня законності, правопорядку та військової дисципліни.

У свій час, будучи військовим прокурором, Микола Іванович Хавронюк здійснив ґрунтовний аналіз елементів складу злочину «Недбале ставлення до військової служби», зосередивши особливу увагу на суб'єктивній стороні. Так, на думку науковця, за цією статтею передбачена необережна форма вини у вигляді недбалості. Він звернув увагу, що за ч. 3 ст. 25 КК України необережність є злочинною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити. Хоча вказане формулювання є розмитим, однак правник запропонував чіткі критерії для встановлення недбалості.

Так, формулювання «повинна була» слід тлумачити як наявність в особи нормативно встановленого обов'язку вчинити певну дію. Тоді як формулювання «могла їх передбачити» слід розуміти як реальну можливість вчинити таку дію. При цьому пан Хавронюк виділяє два критерії реальної можливості вчинити дію: об'єктивний та суб'єктивний. Перший з них означає, що зовнішні обставини дозволяли особі виконати обов'язок. Натомість другий – що саме ця особа могла безперешкодно виконати обов'язок, зважаючи на власні навички, здібності тощо.

Як член робочої групи з розробки проекту нового Кримінального кодексу, Микола Іванович повідомив, що в майбутньому планується закріпити в законі як загально визнані положення, доктрини, так і усталені підходи судової практики [19].

Запобігання злочинам проти встановленого порядку несення або проходження військової служби теоретично й практично може здійснюватися на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях. Їх різнохарактерні заходи спрямовані на усунення або хоча б суттєве обмеження дії причин та умов військових злочинів, відповідно на макро-, мікро- та індивідуальному рівнях. Реалізація загальносоціальних заходів запобігання злочинам у воєнній сфері є першочерговим

завданням Уряду та Міністерства оборони України і пов'язана, передусім, із реалізацією положень нової редакції Воєнної доктрини України [20], затвердженої відповідним Указом Президента України 8 червня 2012 р. На розвиток положень Воєнної доктрини України було розроблено ще один фундаментальний нормативно-правовий акт у воєнній сфері – Концепцію реформування і розвитку Збройних сил України на період до 2017 року, затверджену 29 грудня 2012 р. відповідним Указом Президента України. Ця Концепція передбачає науково обґрунтоване, послідовне (у два етапи) реформування і розвиток Збройних сил України на найближчий час [21]. На першому етапі (2013–2014 рр.) планується оптимізувати склад і чисельність Збройних сил, звільнити їх від виконання невластивих функцій, вивільнити надлишкове військове майно, укомплектувати військові частини, підвищити рівень соціальних гарантій військовослужбовців та забезпечити соціальний захист осіб, які звільняються з військової служби у зв'язку з реформуванням. За роки незалежності України 2012 р. став з економічної точки зору переломним, оскільки було вперше фактично виділено з державного бюджету на видатки Міністерства оборони України 14,7 млрд грн (0,98 % від ВВП України). Однак і цього обсягу коштів замало, оскільки для сталого розвитку Збройних сил України потрібно 1,45 % ВВП (21,8 млрд грн). Також необхідно структуру видатків військової сфери наблизити до найкращих світових стандартів, згідно з якими співвідношення видатків на утримання військових, їх підготовку та розвиток озброєння й військової техніки має виглядати відповідно 50 % : 20 % : 30 % (в Україні у 2012 р. це співвідношення було таким: 82 % : 5,7 % : 12,3 %) [22].

Другий етап (2015–2017 рр.) виконання зазначеної Концепції пов'язаний із забезпеченням та здатністю військ до своєчасного реагування на загрозу прикордонного збройного конфлікту нарощуванням оперативних можливостей в особливий період для відсічі збройної агресії, переходом до комплектування Збройних сил виключно військовослужбовцями за контрактом (у 2012 р. співвідношення військових строкової служби та контрактників було 50:50, тому у 2014 р. має бути звільнений останній військовий строкової служби), приведенням показників підготовки, технічного оснащення, всебічного забезпечення і рівня грошового забезпечення військовослужбовців Збройних сил до показників збройних сил провідних європейських держав. Так, мінімальне грошове забезпечення контрактника першого року служби (1463 грн) є майже вдвічі меншим ніж середня заробітна плата в Україні та найнижчим порівняно із середньою заробітною платою в інших галузях [23, с. 43]. Це актуалізує необхідність не лише модернізації української армії, а й кардинальної зміни утримання, грошового й соціального забезпечення військовослужбовців, що, безперечно, сприятиме обмеженню соціально-економічних детермінант військових злочинів на макрорівні.

Усе це зумовлює специфіку суспільних відносин у сфері несення військової служби, а також особливості та суспільну небезпечність їх порушень, зокрема й кримінальних правопорушень. Військові кримінальні правопорушення є складною системою протиправних дій. Забезпечення стану воєнної безпеки є стратегічним напрямом Української держави. Актуальним питанням, яке безпосередньо стосується протидії військовим кримінальним правопорушенням, є відсутність системи військової юстиції, зруйнованої рішеннями щодо реформування військової прокуратури та військових судів, а також відсутність конкретних кроків щодо створення військової поліції. Нагальним також є питання внесення змін до кримінального законодавства, а також до законодавства про адміністративні правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Война и мир в терминах и определениях / под ред. Д. О. Рогозина. М.: ПоРог, 2004. С. 77–78.
2. Розмежування понять воєнний та військовий злочин. Український мілітарний квартал: <https://mil.in.ua/uk/blogs/rozmezhuвання-voєnnyj-ta-vijskovyj-zlochyn/>
3. Карпенко М. І. Військові кримінальні правопорушення: питання теорії, законодавства: практики. Київ: ЗВО «Національна академія управління», 2019. 458 с.
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10 грудня 1982 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
7. https://nuou.org.ua/assets/monography/mono_gibr_viin.pdf
8. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства від 10 березня 1988 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_220
9. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації від 23 вересня 1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_165.
10. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 16 грудня 1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167
11. Конвенція про кіберзлочинність, ухвалена Радою Європи 23 листопада 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575
12. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085
13. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму від 13 квітня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d68
14. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 16 грудня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374
15. Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників від 17 грудня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_087
16. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518
17. Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень від 20 грудня 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
18. URL: http://dSPACE.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5173/Kryminalno_pravovi%20ta%20kryminolohichni%20zasoby%20protydii%20zlochynam%20proty%20hromadskoi%20bezpeky%20ta%20publichnoho%20poriadku_konferentsiia_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. URL: <https://www.legalalliance.com.ua/novini/nedbale-stavlenna-do-vijskovoi-sluzbi-odin-kejs-rizne-tlumacenna-comu-praktika-vidriznaetsa-vid-normi-prava/>

20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 08.06.2012. *Офіц. вісн. України*. 2012. № 45. Ст. 1750.
21. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2012 року «Про Концепцію реформування і розвитку Збройних сил України на період до 2017 року»: Указ Президента України від 29.12.2012 № 772/2012. *Офіц. вісн. України*. 2013. № 9. Ст. 326.
22. Основні напрями реформування і розвитку Збройних сил України на період до 2017 року. К.: Мін-во оборони України, 2013. 22 с.
23. Біла книга – 2012. Збройні сили України. К.: Мін-во оборони України; Ген. штаб Збройних сил України, 2013. 77 с.

REFERENCES

1. War and peace in terms and definitions / Ed. DO Rogozin. M.: PoRog, 2004. – P. 77–78.
2. Distinguishing between the concepts of war and war crime. Ukrainian military quarter: <https://mil.in.ua/uk/blogs/rozmezhuвання-ponyat-voyennyj-ta-vijskovyj-zlochyn/>
3. Karpenko MI Military criminal offenses: questions of theory, legislation: practice. Kyiv: ZVO National Academy of Management, 2019. 458 pp.
4. United Nations Convention on the Law of the Sea of December 10, 1982. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057
5. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances of 20 December 1988. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096
6. United Nations Convention against Corruption of 31 October 2003 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
7. URL: https://nuou.org.ua/assets/monography/mono_gibr_viin.pdf
8. Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Shipping of March 10, 1988. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_220
9. Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation of 23 September 1971 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_165
10. Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft of 16 December 1970 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167
11. Convention on Cybercrime, adopted by the Council of Europe on November 23, 2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575
12. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment of 10 December 1984 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085
13. International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism of 13 April 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d68
14. International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism the fight against bomb terrorism of December 16, 1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374
15. International Convention for the Suppression of the Taking of Hostages, December 17, 1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_087
16. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism of December 9, 1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518

17. International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, December 20, 2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154

18. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5173/Kryminalno_pravovi%20ta%20kryminolohichni%20zasoby%20protydii%20zlochynam%20proty%20hromadskoi%20bezpeky%20ta%20pubrichnoCorder=y

19. URL: <https://www.legalalliance.com.ua/novini/nedbale-stavlenna-do-vijskovoi-sluzbi-odin-kejs-rizne-tlumacenna-comu-praktika-vidriznaetsa-vid-normi-straight/>

20. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of June 8, 2012 «On the new version of the Military Doctrine of Ukraine»: Decree of the President of Ukraine of 08.06.2012. *Ofits. spring Of Ukraine*. 2012. № 45. Ст. 1750.

21. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of December 29, 2012 «On the Concept of reforming and development of the Armed Forces of Ukraine for the period up to 2017»: Decree of the President of Ukraine of December 29, 2012 № 772/2012. *Ofits. spring Of Ukraine*. 2013. № 9. Ст. 326.

22. The main directions of reforming and development of the Armed Forces of Ukraine for the period up to 2017. Kyiv: Ministry of Defense of Ukraine, 2013. 22 pp.

23. White Book - 2012. Armed Forces of Ukraine. Kyiv: Ministry of Defense of Ukraine; Gene. Headquarters of the Armed Forces of Ukraine, 2013. 77 p.

V. V. Topchiy. Crime in the military sphere

The article states that along with the traditional jurisdictional grounds, the jurisdiction of each state that has signed the London Agreement on the adoption of the Charter of the International Military Tribunal is based on the principle of «jurisdiction of the winners» that, however, it does not diminish its legal and political significance. At present, the concept of international criminal jurisdiction in the doctrine of international criminal law is developing under the influence of many factors, and the UN International Law Commission has played an important role in this process. At the beginning of the modern century, issues of the content of jurisdiction, its types, the delimitation of judicial and executive jurisdiction of states and others became the object of attention of the Commission members in the work on draft conventions on the jurisdictional immunities of states and their property, on the immunities of state officials from foreign criminal jurisdiction and other conventions. that, based on the position of national sovereignty and the supremacy of the state within its territory, on the usual legal norms, under the influence of the expansion and deepening of international cooperation, the criminal law principles have gradually transformed over time, acquiring a modern form in international treaties.

It is noted that the first international normative legal act in the military sphere was adopted by the first Geneva Convention «On the improvement of the fate of the wounded and sick in active armies», which was signed in 1864 by representatives of 16 European countries. It was she who gave impetus to the development of all international humanitarian law and the regulation of the rules of warfare and in accordance with the consolidation of the concepts of «Laws of War» and «War Crimes». Attention was drawn to the fact that the Second World War made its own adjustments to the system of international law, it became clear that it was necessary not only to establish a list of prohibited actions falling under the concept of «War crime» and «Crimes against peace», but also to consolidate the mechanisms for attracting the perpetrators to international criminal responsibility.

It has been investigated that in traditional warfare conventional and irregular operations tend to be carried out one after the other; irregular operations are usually secondary to military campaigns using conventional military forces. «Hybrid» aggression includes the use of conventional and irregular means simultaneously, according to a single concept. It is also indicated that the development of information technology allows state and non-state actors to direct their actions against political leaders and society through globalized network media and the Internet. This broadens the concept of war to include cultural, social, legal, psychological and other aspects. Modern technologies for the transmission and processing of information have significantly expanded the possibilities and scale of camouflaging real combat operations, providing an opportunity to make full use of multimedia propaganda and disinformation. The concepts of strategic communications and reflexive control were key elements of the use of such technologies during hybrid warfare.

It was stated that military criminal offenses are a complex system of illegal actions. Ensuring the state of military security is a strategic direction of the Ukrainian state. A pressing issue that directly relates to combating military criminal offenses is the absence of a military justice system destroyed by decisions to reform the military prosecutor's office and military courts, as well as the lack of concrete steps to create a Military Police. The issue of amendments to the criminal legislation is also urgent.

Keywords: *war crime, criminal offenses, hybrid war, prevention, military justice, police.*

Стаття надійшла до редколегії 13 серпня 2021 року